

Az olvasás csak olvasás által fejleszthető

*A Gutenberg-galaxis alkonyán Don Quijoték légiója küzd a könyvért, azért, hogy az olvasás gyönyörűségét megismertesse a másfajta örömek vonzásában élő ifjú generációval.
Hogy egyáltalán – megtanítsa őket olvasni.*

Számukra – szülők, pedagógusok, könyvtárosok számára – nyújt segítséget *Bocsák Veronika–Benkő Zsuzsanna–Hölgyesi Györgyi Olvass nekem!* című könyve. Bevezető tanulmány és könyvajánló jegyzék segít eligazodni – a könyv alcímével szólva – „a gyermekkönyvek útvesztőjében”. A szerzők mintegy félezer, 1988–1994 között megjelent könyvet sorolnak fel rövid annotációval, hat életkori csoportra osztva: a legkisebbeknek (a 2–4 éveseknek), az óvodás korúaknak (4–6 éveseknek), az iskolát kezdőknek (6–7 éveseknek), a kisiskolás korúaknak (8–10 éveseknek), a kiskamaszoknak (11–13 éveseknek), s a felnőtt irodalom felé közeledő 14 éveseknek, természetesen utalva arra, hogy az életkori besorolást rugalmasan kell kezelni.

Bocsák Veronika bevezető tanulmánya sorra veszi azokat a kérdéseket, melyekkel az olvasás megszerettetéséért munkálkodók szembesülnek: mikor és milyen könyvet adjunk a gyerekek kezébe; mikor, miért van, s miért nincs affinitásuk a gyerekeknek a vershez; mi a kalandregények szerepe; miért van ellenállás a kötelező olvasmányokkal szemben; a könyvekben lévő illusztrációk segítik-e a képzetet; hogyan olvassunk fel a gyerekeknek; mit ne tegyen a felolvasó; a tévézés növeli-e az olvasási kedvet, vagy éppen ellenkezőleg? [A tanulmányból egyébként megtudhatjuk, hogy egy, harminckét ország 9–14 évesei körében végzett nemzetközi vizsgálat tanúsága szerint „azoknak a gyerekeknek voltak legjobbak az olvasási eredményei, akik napi egy órát töltöttek tévézésessel. A válogatott, igényes és mérsékelt időtartamú tévézés serkentőleg hat az olvasásra. A vizsgálati adatokból kiderült, hogy a jól és sokat olvasó gyerekek kevesebb időt töltenek tévézésessel. Ez az összefüggés azon-

ban nem általánosítható. Az Amerikai Egyesült Államokban a legjobban olvasó gyerekek nem néztek (néznek) naponta televíziót – amit a műsorok igénytelenségével magyaráznak az ottani szakemberek –, tévézés helyett olvasnak. A legjobb olvasónak számító finn gyerekek viszont naponta átlagosan három és fél órát töltöttek a képernyő előtt. Aminek az az oka, hogy Finnországban nem szinkronizálják a tévéfilmeket, mindegyik feliratos. Így a gyerekek tévézés közben is gyakorolják az olvasást. Hazánkban viszont éppen a gyengén olvasó gyerekek ülnek többet a képernyő előtt, s ezzel csökkentik esélyeiket az olvasás által megszerezhető kultúra terén.”]

A bevezető tanulmány írója nem kőbe vésett szabályokat hangoztat, hanem – oldott, közérthető stílusban – megosztja az olvasóval személyes tapasztalatait, a témával kapcsolatos olvasmányélményeit. Ez a személyesség, a saját gyerekek, tanítványok, ismerősök eseteinek idézése növeli a szakember útmutatásainak hitelét. Tanácsai sorában vannak egészen konkrétak, praktikusak (például arról, hogyan helyezük el a polcon a könyveket „csábításra alkalmasan”), és elvi jelentőségűek, mint a *Bruno Bettelheim*től idézett sorok a gyerekekről és az olvasásról: „Az, hogy az olvasás képessége majd gazdagítani fogja életét, üres ígéretnek hangzik csupán, ha az éppen hallott vagy olvasott történet lapos és semmitmondó.” S a gondolat folytatása, néhány lappal később, már Bocsák Veronikától: „Ha az olvasnivaló témája megragadja a gyermeket, minden akadályt képes legyőzni, nem sajnál sem időt, sem fáradságot... Ha... a gyermeket az olvasnivaló érdekessége ösztönzi a »gyakorlásra«, a szavak, a mondatok elolvasásáért

latba kell vetnie minden tudását, ezt nem azért fogja tenni, hogy javuljon az olvasástechnikája, hanem azért, mert az olvasmány valamilyen szükségletének kielégítését szolgálja. Az olvasás csak olvasás által fejleszthető, s ennek olyan tevékenységnek kell lenni, amit a gyerek önként és szívesen vállal.”

Ezt akár kőbe is véshetnénk...

BOCSÁK VERONIKA–BENKŐ ZSUZSANNA

–HÖLGYESI GYÖRGYI: *Olvasz nekem! Kalauz szülőknek, óvónőknek, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében.* Trezor Kiadó, Bp. 1995. 316 old

Trencsényi Borbála

Nyelv és színház

A legismertebb, legtöbbet játszott és legtöbbre tartott Tamási-dráma, az Énekes madár elemzői, kritikussai szinte kivétel nélkül gondot jelentő akadályként kerülgetik a fal, a diófa, a kecske és a kút, valamint az ágy jelenlétét.

Vagy elmerészkednek az ominózus akadályokig, ahol tanácstalanul toporognak, miközben a csodák létjogosultságáról, valóság és realitás viszonyáról, egyedi és általános arányáról, a szintézis sikeres megteremtéséről beszélnek, vagy eleve eltüntetik azokat vizsgálódásuk horizontjáról, és már a starthelyen mulatságos toporgásba kezdenek. A toporgás mint *ars teatralia* akár jelentős, a létezés töredékének áporodott illatát árasztó előadások alapja is lehetne, ha pedig a színházi hagyomány kiszórná az emlékezetből az efféle produkciókat, egy virtuális, spirituális színpadon mégiscsak helyet kaphatnának. Csakhogy a spiritualitás színpada is üres marad, amennyiben a szájbarágott evidenciákkal érvelő, szegényes fogalmi készlettel hadba vonuló, nyugtalanító kétértelműségekig, metafizikai kérdésekig soha el nem jutó gondolkodás teremti meg működésének feltételeit. 1935-ben mutatták be először az *Énekes madár* című Tamási-darabot, és száz körül van a rendezések száma, mindazonáltal különbség van számjegyek és mennyiségek valósága között. Az interpretációnak is illik végigjárnia a maga stációit. Az öntükrözéssel megszaporodott elemzések és magyarázatok a legsutább toporgásba kényszerítik az elmét, amelyet már a leghalványabb, ám csekélységében is szuverén intonációval le lehet iskolázni.

Fal, diófa, ágy, kút, boszorkány tulajdonképpen az *Énekes madár* elhagyható kellékei, illetve ha radikálisan nem is, formailag átléphetők – de nem felejtethők el. Nem szükségszerű, hogy a darab elemzése megtorpanjon előttük, mi több, bizonyos vonatkozásban az elemző akkor jár el helyesen, ha nem gablyodik értelmezésük hálójába, ám színműértelmezése kevesebbet mond, mint amit tudhatna, ha a hozzájuk, illetve a színházi processzushoz kapcsolható kérdéseket is beolvastja a nagy semmitmondás öntvényeibe.

„A darab gondolati tartalma, hogy a jószágban és a szeretetben való feltétlen hit minden körülmények között diadalmaskodik a gonoszság és az ármány felett” (*Sálló László*). (1) „Konfliktusos dráma, a gonoszság erőinek tetteit az irigység és a gonosz indulat vezérli” (*Z. Szalai Sándor*). „A szerelem és a fiatalság himnusza” (*Kemény János*). „A fiatalság, szépség mérközése és győzelme a vénség és rútság fölött” (*Páll Árpád*). Ismétlődő megállapítások ezek (legfeljebb a *felett-et fölött-re* cserélik), ugyanaz az „iskola” érvényesül megfogalmazásukban: „a tárgyilagosság *Gaál Gábor*-i hangja: a marxista megalapozottságú népfrontos igény szélesebb ölelése”. (2) „A megoldásban nem sarkított helyzetet észlelünk, hanem a szerelmen túlmenően az örök emberi optimizmus, a népi bizakodás fényeit vehetjük észre, a mindenkori, a helyzettől független